

Agnieszka Laskowska-Hulisz

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

agalas@umk.pl

ORCID: 0000-0002-2834-9306

<https://doi.org/10.26881/gsp.2022.s.07>

Postępowanie grupowe jako przykład pozakodeksowego sądowego postępowania cywilnego

1. Uwagi wprowadzające

Postępowanie grupowe zostało wprowadzone do polskiego porządku prawnego na mocy ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r., poz. 446; dalej: u.d.r.p.g.), która zaczęła obowiązywać w dniu 19 lipca 2010 r. Wprowadzenie tego postępowania w polskiej literaturze prawniczej zostało ocenione pozytywnie. Postępowanie grupowe, pomimo jego niedoskonałości, traktowano jako jedno z najważniejszych osiągnięć procesowych stulecia¹. Postępowanie to przez uproszczenie i przyśpieszenie postępowania miało się stać alternatywą dla indywidualnych powództw (zwłaszcza w sprawach opiewających na małe kwoty)². Wskazywano także, że grupowe dochodzenie roszczeń w znacznym stopniu upraszcza realizację roszczeń odszkodowawczych, stanowiąc urzeczywistnienie koncepcji *access to justice*, i w tym sensie przyczynia się do zwiększenia efektywności ochrony prawnej osób dochodzących w tym postępowaniu swoich praw³.

Zarówno regulacja prawna postępowania grupowego, jak i niektóre z instytucji dotyczących tego postępowania wywołują jednak wiele wątpliwości nie tylko w literaturze przedmiotu⁴, ale także w praktyce stosowania prawa. Część tych obiekcji, jak np. w zakresie ujednolicania wysokości roszczeń, ustawodawca rozwiązał nowelizacją wprowadzoną na mocy ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności (Dz. U. poz. 933), która weszła w życie w dniu

¹ R. Kulski, *Powództwo grupowe w świetle amerykańskiego federalnego prawa procesowego cywilnego* [w:] *Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych*, red. H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2009, s. 190.

² M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe – kolejny krok w kierunku wzmocnienia ochrony interesu wielu podmiotów w jednym postępowaniu*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 4, s. 11.

³ M. Glicz, *Postępowanie grupowe jako instrument dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na rynku kapitałowym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, t. 26, s. 312.

⁴ Zob. np. M. Romańska, *Blaski, cienie i mity pozwów zbiorowych* [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 1, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011, s. 517.

1 czerwca 2017 r. Inne z kolei wątpliwości wynikają z odpowiedniego stosowania do postępowania grupowego przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Nadal zatem wiele kwestii pozostaje dyskusyjnych i warto im poświęcić uwagę.

2. Istota i charakter prawny postępowania grupowego

Postępowanie grupowe jest przykładem pozakodeksowego sądowego postępowania cywilnego. W uzasadnieniu projektu ustawy ustawodawca wskazał, że „Analiza ustawodawstw, w których występuje postępowanie grupowe, prowadzi do wniosku, że postępowanie mające na celu »załatwienie« spraw wielu podmiotów w ramach jednego procesu jest regulowane bardzo różnie. Biorąc pod uwagę kryterium formalne – aktu prawnego normującego wskazane zagadnienia, regulacje dotyczące postępowania grupowego są zawarte w kodeksie postępowania cywilnego (np. Hiszpania, Dania), kodeksie cywilnym (np. Holandia) czy oddzielnej ustawie (np. Szwecja)”⁵. Polski ustawodawca uznał natomiast, że właściwym miejscem na zawarcie regulacji dotyczącej postępowania grupowego jest odrębna ustawa. W literaturze nie dostrzega się też konieczności włączenia tej regulacji do kodeksu postępowania cywilnego⁶. Rozwiązanie takie należy uznać za trafne, biorąc pod uwagę specyfikę tego postępowania oraz wyłączenie stosowania w nim nie tylko wskazanych w ustawie o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym przepisów kodeksu postępowania cywilnego, ale także ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Poza tym dzięki temu zabiegowi w ramach jednej ustawy ustawodawca uregulował całokształt kwestii związanych z tym postępowaniem, w tym dotyczących nie tylko jego przebiegu, ale także związanych z kosztami postępowania oraz egzekucją sądową, co niewątpliwie ułatwia stosowanie przepisów dotyczących postępowania grupowego, a jednocześnie stanowi swoiste odrębności charakterystyczne dla tego postępowania. W konsekwencji wyboru takiego rozwiązania można wyrazić pogląd, że w strukturze postępowania cywilnego postępowanie grupowe jest kolejnym, chociaż pozakodeksowym, postępowaniem odrębnym. Przepisy o postępowaniach odrębnych nie mają do niego zastosowania (zob. art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. w zw. z art. 425–505¹⁴ k.p.c.), co oznacza, że ustawodawca w ten sposób zapobiegł krzyżowaniu się przepisów dotyczących postępowań odrębnych uregulowanych w kodeksie postępowania cywilnego z przepisami o postępowaniu grupowym⁷. Włączenie regulacji postępowania grupowego do

⁵ Uzasadnienie projektu ustawy z 2009 r., s. 1. Druk sejmowy nr 1829 z dnia 25 marca 2009 r. Sejmu VI kadencji, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/0E73993108750163C125758A004227CB/\\$file/1829.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/0E73993108750163C125758A004227CB/$file/1829.pdf) [dostęp: 13.02.2022]. Zob. też uwagi prawno-porównawcze: A. Jaworski *Dopuszczalność postępowania grupowego – uwagi porównawcze*, „Przegląd Sądowy” 2009, nr 11–12, s. 50 i nn.

⁶ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.; dalej: k.p.c.). M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym*. Komentarz, Warszawa 2018, s. 39.

⁷ Tak też W. Kuberska, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym – pierwsze doświadczenia praktyczne*, „Przegląd Sądowy” 2012, nr 7–8, s. 83–84.

kodeksu postępowania cywilnego oznaczałoby zmianę statusu tego postępowania z postępowania pozakodeksowego na postępowanie kodeksowe, odrębne postępowanie cywilne.

Z kolei mając na uwadze cel tego postępowania, należy stwierdzić, że jest to przede wszystkim postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie to polega bowiem na rozpoznaniu i rozstrzygnięciu spraw, które kwalifikują się do tego postępowania. W literaturze powstała wątpliwość, czy egzekucja wyroku stanowi czwarty etap postępowania grupowego, czy też faza ta nie jest już elementem postępowania grupowego⁸. W mojej ocenie egzekucja wyroku nie jest elementem postępowania grupowego, odbywa się ona bowiem co do zasady na podstawie regulacji określonych w kodeksie postępowania cywilnego. Twierdzenia tego nie podważa fakt, że w ustawie o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym zawarte są dwa przepisy, które odnoszą się do postępowania egzekucyjnego, tj. art. 22, według którego tytułem egzekucyjnym do prowadzenia egzekucji świadczenia pieniężnego przypadającego członkowi grupy lub podgrupy jest wyciąg z wyroku albo wyrok z wyciągiem z listy członków grupy lub podgrupy stanowiącej załącznik do wyroku, wskazujący w szczególności wysokość należnego mu świadczenia, oraz art. 23, zgodnie z którym w sprawach o świadczenia niepieniężne egzekucję zasądzonego świadczenia wszczynają się na wniosek reprezentanta grupy. Jeżeli zasądzone świadczenie niepieniężne nie zostanie spełnione w terminie 6 miesięcy, liczonym od dnia uprawomocnienia się wyroku, a w tym czasie reprezentant grupy nie wystąpi z wnioskiem o wszczęcie egzekucji, z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności, a także o wszczęcie egzekucji może wystąpić każdy z członków grupy. Wskazane dwa przepisy wprowadzają jedynie stosowne zmiany do przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w sprawach cywilnych uregulowanych w kodeksie postępowania cywilnego w zakresie skierowania do wykonania tytułu egzekucyjnego wydanego w postępowaniu grupowym. Nie wprowadzają natomiast nowego „grupowego postępowania egzekucyjnego” czy „grupowego postępowania klauzulowego”. Są to przepisy szczególne, które jako *lex specialis* modyfikują we wskazanym zakresie stosowanie przepisów ogólnych, tj. o postępowaniu egzekucyjnym, będących w tym wypadku *lex generalis*.

Postępowanie grupowe jest postępowaniem fakultatywnym, wybór tego postępowania należy do osób występujących z roszczeniem. Nie ma zaś obowiązku prawnego skierowania sprawy do tego postępowania w wypadku wystąpienia przesłanek, o których mowa w art. 1 u.d.r.p.g.

Ponadto postępowanie grupowe jest alternatywą dla postępowań uregulowanych w kodeksie postępowania cywilnego – strona, która występuje z roszczeniem, może dokonać wyboru między postępowaniem grupowym a postępowaniem rozpoznawczym uregulowanym w kodeksie postępowania cywilnego.

---

⁸ Za takim poglądem opowiada się m.in. M. Aslanowicz, *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019, komentarz do art. 1, Nb 5 (12).

Wszczęcie postępowania grupowego nie stanowi przy tym przeszkody do dochodzenia roszczeń na zasadach ogólnych przez osoby, które nie przystąpiły do grupy lub z niej wystąpiły (art. 1 ust. 3 u.d.r.p.g.)⁹.

Jeżeli chodzi o przyjęty przez polskiego ustawodawcę model postępowania grupowego, to łączy on model teorii zgody i teorii materialnej. Tym, co zbliża polskie postępowanie grupowe przede wszystkim do teorii zgody, jest możliwość utworzenia grupy z woli członków tej grupy (wyrażonej wyraźnie), przy czym nie musi być to wola wszystkich potencjalnych (domniemanych) członków, zaś ostateczne rozstrzygnięcie co do dopuszczalności postępowania grupowego należy do sądu. Osoby przystępują do grupy niekoniecznie po to, ażeby zapewnić jedność interesu grupy, lecz raczej z powodu wspólnego położenia. Powstanie grupy związane jest z roszczeniami opartymi na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej, a każdy podmiot niebędący członkiem grupy (także ten, który choć przystąpił do grupy, nie został jednak objęty postanowieniem sądu co do składu grupy, art. 17 ust. 4 u.d.r.p.g.) ma możliwość dochodzenia swojego roszczenia indywidualnie (art. 1 ust. 3 u.d.r.p.g.). Roszczenie członka grupy ma indywidualny charakter, zaś postępowanie grupowe służy ochronie sumy indywidualnych interesów członków tej grupy¹⁰.

3. Zakres przedmiotowy ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym

Zakres przedmiotowy ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym został uregulowany w art. 1 u.d.r.p.g. Zakres ten został rozszerzony na mocy ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności (Dz. U. poz. 933), która weszła w życie w dniu 1 czerwca 2017 r. Zmiana ta została oceniona co do zasady pozytywnie przez przedstawicieli nauki¹¹. Obecnie w świetle art. 1 ust. 2–2b u.d.r.p.g. ustawa ma zastosowanie w sprawach o roszczenia z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, z tytułu czynów niedozwolonych, z tytułu odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania umownego lub z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, a w odniesieniu do roszczeń o ochronę konsumentów także w innych sprawach. W postępowaniu grupowym wyłączone jest dochodzenie roszczeń o ochronę dóbr osobistych, z wyjątkiem roszczeń wynikających z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, w tym roszczeń przysługujących najbliższym członkom rodziny

⁹ W literaturze M. Rejdak analizowała, czy przedmiotem ochrony w postępowaniu grupowym jest interes zbiorowy, zob. *eadem*, *Interes zbiorowy jako przedmiot ochrony prawnej w postępowaniu grupowym* [w:] *Symbolae Andreae Marciniak dedicate. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Marciniakowi*, red. J. Jagiela, R. Kulski, Warszawa 2022, s. 421 i nn.

¹⁰ R. Kulski, *Teoretyczne koncepcje postępowania grupowego*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 1, s. 45.

¹¹ Zob. np. B. Kotowicz, M. Słaby, *Rozszerzenie zakresu przedmiotowego ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2017, nr 7, s. 10 i nn.

poszkodowanego, zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia. Możliwość dochodzenia w postępowaniu grupowym roszczeń pieniężnych wynikających z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, w tym roszczeń pieniężnych przysługujących najbliższym członkom rodziny poszkodowanego, zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, jest ograniczona do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego na zasadach określonych w art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g.

Z kolei na tle art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g. może wywoływać wątpliwości to, jak należy rozumieć roszczenie, czy jako roszczenie materialnoprawne czy procesowe¹². Dominuje trafny pogląd, że przez roszczenie, o którym mowa w art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g., należy rozumieć roszczenie procesowe¹³. W prawie cywilnym przez roszczenie materialnoprawne rozumie się postać prawa podmiotowego, polegającą na możliwości domagania się określonego zachowania od oznaczonej osoby. Klasycznym przykładem roszczeń są wierzytelności wynikające ze stosunków zobowiązaniowych, a poza tym roszczenie może stanowić emanację prawa podmiotowego bezwzględnego, powstającą w przypadku jego naruszenia¹⁴. Jeżeli zaś chodzi o próbę zdefiniowania roszczenia procesowego, to jest to zadanie niezmiernie trudne, z uwagi na wielość poglądów przedstawicieli nauki w tym przedmiocie. W literaturze sporne jest nie tylko to, czy roszczenie procesowe jest przedmiotem procesu cywilnego, ale także samo rozumienie roszczenia procesowego przez tych autorów, którzy uznają je za przedmiot procesu¹⁵. W mojej ocenie najtrafniejsze jest ujęcie roszczenia procesowego jako przedmiotu procesu cywilnego, który stanowi przedmiot badania, ustalania i rozstrzygnięcia sądu. Sąd w procesie cywilnym orzeka o nim w wyroku lub wyrokach wydanych w sprawie¹⁶, chyba że wystąpią przeszkody uniemożliwiające wydanie przez sąd takiego rozstrzygnięcia, np. powód cofnie pozew. Patrząc na przedmiot procesu z punktu widzenia prawa materialnego, należy stwierdzić, że tylko w wypadku powództwa o zasądzenie świadczenia możemy mówić o dochodzeniu roszczenia, w wypadku zaś pozostałych powództw, tj. o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa oraz o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa, powodowi nie przysługuje żadne roszczenie. W powództwach tych chodzi raczej o ochronę pewnej sytuacji prawnej, w jakiej znalazł się powód¹⁷. Posługiwanie się w nauce prawa procesowego terminem „roszczenie procesowe”, wprowadzonym na potrzeby oznaczenia przedmiotu sporu, nie stanowi zatem odejścia od wypracowanych w prawie materialnym instytucji

¹² Zob. np. M. Orecki, *Przesłanki dopuszczalności postępowania grupowego w polskim procesie cywilnym. Uwagi na tle postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28.1.2015 r. (I CSK 533/14) oraz wybranego orzecznictwa sądów powszechnych*, „Przegląd Sądowy” 2016, nr 4, s. 44 i nn.

¹³ Tak m.in. M. Rejda, *Jednorodziejowe roszczenia w postępowaniu grupowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2010, nr 8, s. 23.

¹⁴ Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1997, s. 89–90.

¹⁵ Szerzej zob. A. Laskowska-Hulisz, *Zakres orzekania sądu pierwszej instancji w procesie cywilnym*, Warszawa 2018, s. 71.

¹⁶ Chodzi o te wypadki, w których sąd wydaje wyroki częściowe lub wyrok wstępny i końcowy.

¹⁷ Zob. m.in. W. Siedlecki, *Przedmiot postępowania cywilnego [w:] Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, red. J. Jodłowski, Wrocław–Warszawa–Kraków 1974, s. 174–177.

i konstrukcji prawnych, w tym istniejącego w tym prawie rozróżnienia między roszczeniem a prawem kształtującym.

Biorąc pod uwagę poczynione zastrzeżenia, można zatem przyjąć, że przedmiotem postępowania grupowego jest roszczenie procesowe, którego nie należy jednak utożsamiać z roszczeniem materialnoprawnym¹⁸. Roszczenie procesowe jest konstrukcją ściśle procesową, wypracowaną na podstawie i na potrzeby procesu cywilnego w celu określenia przedmiotu procesu cywilnego. Oczywiście przedmiot ten nie może być postrzegany w oderwaniu od prawa materialnego. Z tych względów roszczenie procesowe może mieć różną treść, w zależności od rodzaju żądania powoda oraz powołanych na jego uzasadnienie okoliczności faktycznych. Należy zatem podzielić wprowadzony do nauki polskiej przez Karola Weitzę pogląd, według którego w procesie cywilnym przedmiot procesu jest dwuczłonowy¹⁹. Żądanie oraz powołane na jego uzasadnienie okoliczności faktyczne są wprowadzane do procesu cywilnego w formie twierdzeń powoda. Są to twierdzenia powoda bądź o przysługującym mu roszczeniu materialnoprawnym w wypadku powództwa o zasądzenie świadczenia, bądź o istnieniu lub nieistnieniu pewnego stosunku prawnego lub prawa w wypadku powództwa o ustalenie, bądź w końcu o istnieniu pewnej sytuacji wymagającej ukształtowania w drodze wyroku w wypadku powództwa o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa.

W postępowaniu grupowym można wystąpić nie tylko z powództwem o zasądzenie świadczenia, ale także o ustalenie oraz ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa. Ponadto przyjęcie koncepcji roszczenia procesowego umożliwia ustosunkowanie się do kwestii jednorodzaowości roszczeń w rozumieniu prawa procesowego. Z kolei za takim rozumieniem jednorodzaowości roszczeń przemawia także treść art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g., według którego to przepisu roszczenia powinny być oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Ustawodawca nie wymaga natomiast oparcia roszczeń na takiej samej podstawie prawnej. Jednorodzaowości roszczeń nie należy zatem utożsamiać z jednorodzaowością stosunków prawnych, z których one wynikają, czy jednorodzaowością podstaw prawnych. W przepisie tym nie ma bowiem mowy o tej samej lub takiej samej podstawie prawnej. Jednorodzaowość roszczenia oznacza zatem, że wszystkie zgłoszone roszczenia powinny być albo roszczeniami o zasądzenie świadczenia, albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, albo o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa. Ponadto wszystkie osoby muszą wystąpić bądź z żądaniem pieniężnym, bądź z żądaniem niepieniężnym, z tym że w wypadku żądań niepieniężnych chodzi o jednorodzaowy sposób zachowania się pozwanego, np. zaniechanie dokonania określonej nieuczciwej praktyki rynkowej²⁰. Nie ma przy tym znaczenia, czy żądania te oparte są na tożsamej podstawie prawnej (np. z tytułu czynu niedozwolonego można żądać odszkodowania za zniszczoną rzecz,

¹⁸ Szerzej na temat roszczenia w ujęciu materialnoprawnym zob. S. Grzybowski [w:] *System prawa cywilnego*, t. 1: *Część ogólna*, red. *idem*, Wrocław 1985, s. 219 i nn.

¹⁹ K. Weitz, *Związanie sądu granicami żądania w procesie cywilnym* [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria...*, s. 694–695.

²⁰ M. Rejda, *Jednorodzaowe...*, s. 23–24.

zwrotu kosztów leczenia i renty) ani to, czy między członkami grupy występuje jakaś więź prawna.

W postanowieniu z dnia 6 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie orzekł, iż odmienność warunków umów i wzorców łączących członków grupy z pozwanym, tryb zawieranych umów – bezpośrednio z ubezpieczycielem albo z pośrednikiem, wykonywanie obowiązku informacyjnego w różny sposób nie stanowi okoliczności uzasadniających przyjęcie, że roszczenia nie mogą być uznane za oparte na jednakowej podstawie faktycznej. Oceny tej nie zmienia również różna wysokość składek i częstotliwość ich wpłat czy wysokość opłat wykupu obowiązująca poszczególnych członków grupy. Członkowie grupy opierają bowiem roszczenie na takiej samej podstawie, a więc klauzuli umownej, stanowiącej podstawę dla pozwanego do pobierania opłat wykupu, które według członków grupy były rażąco wygórowane²¹.

Podsumowując, należy podzielić pogląd, że żądanie zgłaszane przez reprezentanta grupy w postępowaniu grupowym musi być typowe dla całej grupy, którą ten reprezentuje. Wskazany warunek oznacza, że sytuacja faktyczna członków grupy powinna być jednakowa. Oczywiście nie możemy wykluczyć możliwości istnienia nieznacznych różnic pomiędzy indywidualnymi podstawami roszczeń, jednak niezbędne jest to, aby istotne okoliczności faktyczne uzasadniały żądanie wspólne dla wszystkich roszczeń²².

Ustawa ma zastosowanie wtedy, gdy na wspólne dochodzenie roszczeń zdecyduje się co najmniej 10 osób. Natomiast liczba maksymalna nie została wprowadzona²³.

4. Zakres podmiotowy ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym

Po wejściu w życie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, a przed jej nowelizacją z 2017 r. sporne było, czy postępowanie grupowe służy tylko ochronie interesów konsumentów²⁴. W obecnym stanie prawnym kwestia ta nie wywołuje już takich wątpliwości, jednolicie przyjmuje się, że postępowanie grupowe może być prowadzone w sprawie roszczeń konsumentów oraz innych podmiotów prawa, w tym osób fizycznych, prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi. W literaturze i orzecznictwie sądowym na tle konkretnych spraw formułowane są poglądy co do dopuszczalności skierowania ich do postępowania grupowego, np. kwestia, czy członek OFE jest konsumentem²⁵, czy roszczenia

²¹ Postanowienie SA w Warszawie z dnia 6 lutego 2015 r., I ACz 43/15, Legalis.

²² M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 12.

²³ A. Miśkiewicz, *Pozwy grupowe*, „Służba Pracownicza” 2012, nr 6, s. 17 i nn.

²⁴ Zob. M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 12. Por. też na tle prawa pracy W. Ostaszewski, *Postępowanie grupowe a prawo pracy*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2011, nr 2, s. 24 i nn.

²⁵ K. Antonów, *Czy członek OFE jest konsumentem? Uwagi na tle pozwu zbiorowego w tzw. sprawie OFE*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2015, nr 12, s. 20 i nn. Zdaniem tego autora członek OFE nie jest konsumentem i sprawa OFE nie powinna być rozpoznawana w postępowaniu grupowym.

akcjonariuszy w stosunku do spółki z tytułu naruszenia przez nią obowiązku informacyjnego kwalifikują się do postępowania grupowego²⁶.

Nadal jednak postępowanie to odgrywa szczególnie istotną rolę w wypadku zbiorowego dochodzenia roszczeń przez konsumentów, będących jednocześnie klientami instytucji finansowych i dochodzącymi wspólnie roszczeń przeciwko tym instytucjom²⁷.

5. Ujednoczenie wysokości roszczeń

Stosownie do treści art. 2 ust. 1 i 2 u.d.r.p.g. postępowanie grupowe w sprawach o roszczenia pieniężne jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wysokość roszczenia każdego członka grupy została ujednoczona poprzez zrównanie wysokości roszczenia dochodzonego przez członków grupy lub podgrupy. Ujednoczenie wysokości roszczeń może nastąpić w podgrupach, liczących co najmniej 2 osoby²⁸.

Przepis ten otrzymał takie brzmienie na mocy przywoływanej już ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności, która weszła w życie w dniu 1 czerwca 2017 r.

Problematyka ujednoczenia roszczeń jest niezwykle istotna z punktu widzenia tego postępowania, ponieważ jest warunkiem dopuszczalności prowadzenia postępowania grupowego w sprawach o roszczenia pieniężne²⁹.

6. Certyfikacja postępowania grupowego oraz badanie innych przesłanek procesowych

Przesłanki dopuszczalności dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym zostały uregulowane w art. 1 i 2 u.d.r.p.g. i są to: wystąpienie z roszczeniem przez co najmniej 10 osób, jednorodzaowość roszczeń, oparcie roszczeń na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej, ujednoczenie roszczeń pieniężnych oraz dochodzenie roszczeń z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, z tytułu czynów niedozwolonych, z tytułu odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania umownego lub z tytułu bezpodstawnego

²⁶ M. Glicz, *Postępowanie...*, s. 309 i nn. Według tego autora roszczenia akcjonariuszy w stosunku do spółki z tytułu naruszenia przez nią obowiązku informacyjnego kwalifikują się do postępowania grupowego.

²⁷ Bliżej zob. K. Woronowicz, *Zbiorowe dochodzenie roszczeń przez klientów instytucji finansowych – stan obecny, doświadczenia i potrzebne zmiany*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na Rynku Usług Finansowych” 2019, nr 2(32), s. 3 i nn.

²⁸ Bliżej zob. D. Rąpała, M. Sieradzka, *Nowe zasady ujednoczenia wysokości roszczeń w postępowaniu grupowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2017, nr 7, s. 15 i nn.

²⁹ Zob. np. P. Grzegorzczak, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka*, Warszawa 2011, s. 1–122; M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń...*, s. 190 i nn.

wzbogacenia, a w odniesieniu do roszczeń o ochronę konsumentów także w innych sprawach. Ponadto w postępowaniu grupowym wyłączone jest dochodzenie roszczeń o ochronę dóbr osobistych, z wyjątkiem roszczeń wynikających z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, w tym roszczeń przysługujących najbliższym członkom rodziny poszkodowanego, zmarłego wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia.

Przesłanki dopuszczalności postępowania grupowego podlegają ocenie sądu, która jest dokonywana w pierwszej fazie postępowania grupowego. W fazie tej sąd decyduje o dopuszczalności prowadzenia postępowania grupowego. Faza ta nazywana jest także certyfikacją postępowania grupowego. W przypadku braku spełnienia ustawowych przesłanek wymaganych do możliwości rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym sąd odmówi rozpoznania sprawy w tym postępowaniu, odrzucając tym samym pozew³⁰. Badanie to można porównać do badania przez sąd sprawy na gruncie przepisów kodeksu postępowania cywilnego i kwalifikowania sprawy do postępowania zwykłego lub jednego z postępowań odrębnych, z tą jednak różnicą, że sąd w postępowaniu grupowym nie dokonuje kwalifikacji sprawy do jednego z kilku postępowań, lecz tylko do postępowania grupowego.

W literaturze zostało postawione pytanie, czy wobec tego dopuszczalność postępowania grupowego może zostać odmiennie oceniona przez sąd drugiej instancji rozpoznający apelację od wyroku w postępowaniu grupowym albo też – inaczej rzecz ujmując – czy na zarzucie niedopuszczalności tego postępowania pozwany może oprzeć apelację, domagając się uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji i odrzucenia pozwu (art. 386 § 3 k.p.c.)³¹. Jakkolwiek przepisy ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym nie stanowią o tym wprost, należy przyjąć, że przesłanki decydujące o dopuszczalności postępowania grupowego *sensu largo*, włącznie z przedmiotowymi ograniczeniami zakresu zastosowania ustawy (art. 1 ust. 2 u.d.r.p.g.), sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. Z art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g. wynika, że wymienione w tym przepisie okoliczności z definicji rozstrzygają o bycie postępowania grupowego, toteż sąd, orzekając o jego dopuszczalności, musi poddać je kontroli bez względu na inicjatywę pozwanego. Z mocy art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. w postępowaniu grupowym ma ponadto zastosowanie art. 202 k.p.c., według którego w braku przepisów szczególnych podstawy odrzucenia pozwu, a do takich w postępowaniu grupowym należy brak warunków określonych w art. 1 ust. 1 i 2 oraz art. 2 ust. 1 u.d.r.p.g., sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W takim stanie rzeczy problem oddziaływania postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym na możliwość badania dopuszczalności tego postępowania przez sąd rozpoznający apelację można sprowadzić w zasadzie do relacji pomiędzy skutkami tego postanowienia a ciężącym na sądzie nakazem kontrolowania przesłanek rozstrzygających o dopuszczalności postępowania grupowego z urzędu w każdym stanie sprawy.

³⁰ D. Rapała, M. Sieradzka, *Nowe zasady ujednoczenia...*, s. 16.

³¹ P. Grzegorzczak, *W kwestii związania sądu rozpoznającego apelację prawomocnym postanowieniem o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 2, s. 92.

Zaprezentowany został trafny pogląd, że z zastrzeżeniem zmiany okoliczności sprawy sąd drugiej instancji rozpoznający apelację od wyroku w postępowaniu grupowym jest związany stanowiskiem wynikającym z prawomocnego postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym, jeżeli uprzednio orzekł w tym przedmiocie³². Jeżeli zaś sąd drugiej instancji nie orzekł w tej kwestii wskutek niewniesienia zażalenia, w takim wypadku nie ma przeszkód, aby sprawdził, czy są podstawy do rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym. Uzależnienie kontroli tych postanowień przez sąd drugiej instancji od dyspozycji strony pozwanej i przymuszenie sądu drugiej instancji do powielenia popełnionego błędu, jeżeli strona pozwana nie skorzystała z opcji odrębnego środka zaskarżenia, a do tego sprowadzałaby się w istocie koncepcja zakładająca związenie sądu rozpoznającego apelację niezaskarżonym postanowieniem sądu pierwszej instancji o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym, byłoby niekonsekwentne i nie korespondowałoby z ich charakterem. Trzeba powtórzyć, że w obowiązującym modelu apelacji pełnej sąd drugiej instancji prowadzi po raz wtóry postępowanie rozpoznawcze w sprawie, będące kontynuacją postępowania prowadzonego w pierwszej instancji (art. 378 § 1 k.p.c. *in principio*). Wynika stąd *implicitie*, że sąd drugiej instancji jest zobowiązany w granicach zaskarżenia z własnej inicjatywy skontrolować okoliczności decydujące o dopuszczalności postępowania co do meritum (art. 202 zdanie trzecie w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.), chyba że ich badanie uzależnione jest od podniesienia przez stronę stosownego zarzutu³³.

Sąd od momentu wniesienia pozwu aż do prawomocnego zakończenia postępowania będzie władny odrzucić pozew także na podstawach wskazanych w kodeksie postępowania cywilnego, w tym art. 199 k.p.c. Z tym że, o czym była już mowa wyżej, uprzednie wytoczenie powództwa przez jednego z poszkodowanych tym samym zdarzeniem co w wypadku poszkodowanych wnoszących pozew grupowy nie stanowi przeszkody do wniesienia pozwu grupowego. Warto jednak zastanowić się, czy w takim wypadku nie będzie zachodzić podstawa do zawieszenia postępowania z powodu toczącego się równocześnie innego postępowania cywilnego na mocy art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. W mojej ocenie we wskazanej sytuacji brak jest uzasadnienia dla zawieszenia postępowania, ponieważ wynik jednej sprawy nie może wpływać na rozstrzygnięcie drugiej sprawy. Będą to niezależne od siebie sprawy, w których wydane orzeczenia nie będą się wzajemnie wykluczały, jeżeli chodzi o ich wykonanie. Oczywiście powstaje pytanie o zaufanie do wymiaru sprawiedliwości w wypadku, gdy o takich samych roszczeniach opartych na takich samych okolicznościach faktycznych, a dotyczących jedynie innej strony powodowej i rozpoznawanych przez różne sądy zapadną sprzeczne ze sobą orzeczenia, tj. w jednym postępowaniu sąd uwzględni powództwo, w drugim zaś je oddali. Można wyrazić jedynie nadzieję, że właściwej korekty wyroku dokona sąd drugiej instancji, ewentualnie Sąd Najwyższy, jeżeli do niego sprawa zostanie wniesiona.

³² *Ibidem*, s. 98.

³³ *Ibidem*, s. 96 i 97.

7. Właściwość i skład sądu

Sądem właściwym do rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym jest sąd okręgowy, niezależnie od rodzaju sprawy i wartości przedmiotu sporu, w składzie trzech sędziów zawodowych (art. 3 ust. 1 i 2 u.d.r.p.g.). Właściwość miejscowa sądu ustalana jest na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. W literaturze zauważono, że wprowadzenie obligatoryjnego orzekania w składzie trzech sędziów zawodowych także w postępowaniach, w których są rozstrzygane sprawy o niezbyt skomplikowanym stanie faktycznym, w których wartość przedmiotu sporu będzie niewielka, jest niepotrzebne. Orzekanie w składzie trzech sędziów zawodowych powinno być zastrzeżone wyłącznie dla tych spraw, w których występuje szczególna zawilóść i precedensowy charakter. Angażowanie w każdym postępowaniu trzech sędziów zawodowych nie zawsze będzie celowe. O wiele lepszym rozwiązaniem byłoby ograniczenie rozpoznania sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych do kategorii spraw wymienionych w art. 47 § 4 k.p.c.³⁴ Z poglądem tym należy się zgodzić i postulować o jego uwzględnienie przez ustawodawcę.

8. Reprezentant grupy i skład grupy, w tym przystąpienie do grupy

Reprezentant grupy to osoba wytaczająca powództwo w postępowaniu grupowym. Reprezentantem grupy może być osoba będąca członkiem grupy albo powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w zakresie przysługujących im uprawnień. Reprezentant grupy prowadzi postępowanie w imieniu własnym, na rzecz wszystkich członków grupy (art. 4 ust. 1–3 u.d.r.p.g.).

Na tym tle w pierwszej kolejności powstaje pytanie o status reprezentanta grupy. Reprezentant występuje w postępowaniu grupowym w charakterze powoda. Sam ustawodawca nazywa go w wielu przepisach ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym powodem (zob. np. art. 4 ust. 4, art. 5, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 8, art. 9, art. 12, art. 14). Grupa bowiem i jej członkowie nie biorą faktycznego udziału w postępowaniu. Z tych względów, nawiązując do ujęcia strony w znaczeniu materialnym i procesowym, należy podzielić pogląd, zgodnie z którym reprezentant grupy jest stroną w znaczeniu procesowym, zaś członkowie grupy – stroną w znaczeniu materialnym³⁵.

Co istotne, jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny w Lublinie, prawne odczytanie przepisów art. 22 i 23 u.d.r.p.g., w połączeniu z normą art. 4 ust. 1 przedmiotowej ustawy, zdaje się wskazywać, że w sentencji wyroku zasądzającego należność podmiotem, na rzecz którego zasądza się sumę łączną wierzytelności członków grupy, jest

³⁴ Zob. E. Marszałkowska-Krześ, M. Kępiński, *Opinia o projekcie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym z 2.02.2009 r.*, RL-0303-2/09, www.radalegislacyjna.gov.pl/mobil/strona.php?id=433 [dostęp: 13.02.2022]; M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 14.

³⁵ Por. M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 15.

reprezentant grupy, zaś obowiązkiem sądu jest jednocześnie (art. 21 ust. 2 u.d.r.p.g.) wymienienie w samej sentencji wyroku (art. 21 ust. 1 u.d.r.p.g.) wszystkich członków grupy lub podgrupy wraz z ustaleniem kwot przypadających każdemu z nich³⁶.

Procesowo relacje między reprezentantem a członkiem grupy zostały uregulowane na zasadzie subrogacji (podstawienia), polegającej na tym, że reprezentant grupy prowadzi postępowanie we własnym imieniu, ale na rzecz wszystkich członków grupy. Status reprezentanta grupy odnosi się jedynie do przysługujących mu uprawnień. Należy przy tym zauważyć, że w postępowaniu grupowym członkom grupy zostały przyznane niektóre z uprawnień procesowych strony: prawo do cofnięcia pozwu, zrzeczenia się lub ograniczenia roszczenia oraz zawarcia ugody – czynności te wymagają uzyskania przez reprezentanta grupy zgody więcej niż połowy członków grupy (art. 19 ust. 1 u.d.r.p.g.); prawo do przesłuchania w charakterze strony (art. 20 u.d.r.p.g.); wystąpienie z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności i wszczęcie egzekucji w sprawie o świadczenia niepieniężne w sytuacji określonej w art. 23 ust. 2 u.d.r.p.g.³⁷

Wszyscy członkowie grupy powinni wyrazić zgodę na osobę reprezentanta grupy, zgoda ta powinna być dołączona do pozwu (art. 6 ust. 2 u.d.r.p.g.). Jeżeli zaś członkowie grupy przystępują do niej w toku sprawy, to również w swoim oświadczeniu o przystąpieniu powinni wyrazić zgodę na osobę reprezentanta grupy.

Zdolności – sądowa, procesowa, postulacyjna – odnoszone są do osoby reprezentanta, a nie do członków grupy, co implikuje określone skutki procesowe. Warto odwołać się w tym miejscu do tezy Sądu Apelacyjnego w Warszawie, który orzekł, że zdolność sądowa przysługuje albo nie przysługuje danemu podmiotowi i nie ma charakteru podzielnego, zaś posiadanie zdolności sądowej nie jest uzależnione czy powiązane z terytorialnym zakresem kompetencji określonego podmiotu. Powiatowemu (miejskiemu) rzecznikowi konsumentów przysługuje zdolność sądowa również wówczas, gdy do grupy przystąpią osoby spoza terenu jego działania³⁸.

Przepis art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. w przypadku członka grupy nie znajduje zastosowania. Nie jest wówczas dopuszczalna sukcesja procesowa i wstąpienie w miejsce zmarłego jego następcy prawnego. W takiej sytuacji zachodzi konieczność wyeliminowania z postępowania takiego członka grupy, a postępowanie kontynuowane jest w uszczuplonym składzie, jeśli liczba członków grupy nie spadnie poniżej ustawowego minimum, czyli 10 osób (art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g.)³⁹. Natomiast przepis ten będzie miał zastosowanie w wypadku śmierci reprezentanta grupy.

Na podstawie art. 18 u.d.r.p.g. możliwa jest również zmiana reprezentanta grupy. Otóż na wniosek więcej niż połowy członków grupy sąd może dokonać zmiany reprezentanta grupy. Wniosek powinien wskazywać proponowanego reprezentanta grupy oraz zawierać jego oświadczenie o wyrażeniu zgody na bycie reprezentantem. W przypadku złożenia wniosku o zmianę reprezentanta grupy po wydaniu wyroku

³⁶ Wyrok SA w Lublinie z dnia 19 czerwca 2020 r., I ACa 291/20, Legalis.

³⁷ Tak M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 15. Tak też SN w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 28/11, Legalis.

³⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 6 lutego 2015 r., I ACz 43/15, Legalis.

³⁹ Wyrok SA w Krakowie z dnia 6 września 2017 r., I ACz 1231/17, Legalis.

bieg terminu do zaskarżenia wyroku nie może skończyć się wcześniej niż z upływem dwóch tygodni od uprawomocnienia się postanowienia dotyczącego zmiany reprezentanta grupy. Zmiana reprezentanta grupy jest możliwa na wniosek, nie z urzędu – ustawodawca nie określił ani przesłanek złożenia tego wniosku, ani terminu na jego złożenie. Wniosek ten podlega ocenie sądu, sąd bowiem może go uwzględnić. W literaturze wskazuje się, że rozstrzygając w przedmiocie wniosku o zmianę reprezentanta grupy, sąd powinien kierować się interesami członków grupy, wziąć pod uwagę stan sprawy oraz sposób wywiązywania się reprezentanta grupy ze swoich obowiązków⁴⁰. Z chwilą ogłoszenia postanowienia o zmianie reprezentanta grupy dotychczasowy reprezentant traci status powoda i uzyskuje go nowy reprezentant, jeżeli zaś ogłoszenia postanowienia nie było, to z chwilą podpisania sentencji (art. 360 k.p.c. w zw. z art. 24 u.d.r.p.g.).

Artykuł 18 u.d.r.p.g. nie zawiera regulacji analogicznej do art. 17 ust. 2a u.d.r.p.g., wskazującej, iż złożenie wniosku o zmianę reprezentanta grupy nie wstrzymuje merytorycznego rozpoznania sprawy. Mimo tego należy uznać, że sąd jest uprawniony do kontynuowania postępowania grupowego, pomimo wystąpienia przez członków grupy z żądaniem zmiany reprezentanta grupy. Sąd może jednak także wstrzymać się z dalszym rozpoznaniem sporu do czasu zakończenia postępowania wпадkowego oraz wydania postanowienia w przedmiocie złożonego wniosku⁴¹.

Sąd może oddalić wniosek o zmianę reprezentanta grupy przede wszystkim, jeżeli wniosek zmierza wyłącznie do przedłużenia postępowania; wniosek wskazuje jako reprezentanta osobę, która nie gwarantuje prowadzenia procesu w interesie grupy; zmiana reprezentanta ma prowadzić do „wrogiego przejścia” kontroli nad postępowaniem przez osoby działające w porozumieniu z pozwanym; zmiana reprezentanta grupy ma prowadzić do pokrzywdzenia niektórych członków grupy (podgrupy), np. gdy interesy procesowe członków grupy czy poszczególnych podgrup są częściowo sprzeczne⁴².

Uwagi krytyczne zostały zgłoszone w odniesieniu do regulacji prawnej dotyczącej udzielonego pełnomocnictwa w wypadku, gdy zostało ono udzielone reprezentantowi grupy. Zmiana reprezentanta grupy nie pociąga bowiem za sobą skutku w postaci wygaśnięcia udzielonego mu pełnomocnictwa. Może zatem dojść do sytuacji, w której reprezentant grupy utraci taki status, ale nadal do czasu wypowiedzenia mu pełnomocnictwa będzie pełnomocnikiem grupy⁴³. Z uwagami tymi nie można się jednak zgodzić, gdy reprezentant grupy nie był zastępowany przez adwokata lub radcę prawnego ze względu na to, iż sam jest adwokatem lub radcą prawnym – należy wówczas uznać, iż postępowanie prowadził on jako reprezentant grupy (nieobjęty przymusem adwokacko-radcowskim), a nie jako adwokat lub radca prawny. W konsekwencji nie jest konieczne wypowiedzenie mu pełnomocnictwa procesowego przez nowego

⁴⁰ M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń...*, s. 394–395.

⁴¹ M. Aslanowicz, *Dochodzenie...*, komentarz do art. 18, Nb 31.

⁴² T. Jaworski [w:] *idem*, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 360–361, Nb 4.

⁴³ M. Sieradzka, *Dochodzenie roszczeń...*, s. 396–397.

reprezentanta grupy (gdyż takie pełnomocnictwo nigdy nie zostało mu udzielone), a z chwilą zmiany reprezentanta grupy dotychczasowy reprezentant traci legitymację formalną w postępowaniu grupowym na zasadach ogólnych. Nowy reprezentant grupy może natomiast ustanowić poprzedniego reprezentanta swoim pełnomocnikiem procesowym, pod warunkiem, że ten jest adwokatem lub radcą prawnym⁴⁴.

Pewne wątpliwości może budzić ocena, czy odwołanemu reprezentantowi grupy przysługiwać będą wobec członków grupy roszczenia wynikające z zawartej z nimi umowy, w tym w szczególności roszczenie o zapłatę odpowiedniej części wynagrodzenia. Wydaje się, iż roszczenia takie przysługiwać będą odwołanemu reprezentantowi wyłącznie w przypadku, gdy przewiduje to umowa (np. jeśli wskazuje ona, że reprezentant grupy zachowuje prawo do odpowiedniej części wynagrodzenia w razie jego odwołania przed zakończeniem prowadzonego postępowania). W przeciwnym razie wszelkie prawa i obowiązki reprezentanta grupy wynikające z umowy przechodzą na nowego reprezentanta grupy, który staje się stroną zawartej wcześniej umowy⁴⁵.

W postępowaniu grupowym obowiązuje zastępstwo powoda przez adwokata lub radcę prawnego, chyba że powód jest adwokatem lub radcą prawnym (art. 4 ust. 4 u.d.r.p.g.). Obowiązkowe zastępstwo powoda przez adwokata lub radcę prawnego, przewidziane w art. 4 ust. 4 u.d.r.p.g., dotyczy także powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów, będącego reprezentantem grupy. Pozew w postępowaniu grupowym, wniesiony bez zachowania obowiązkowego zastępstwa powoda przez adwokata lub radcę prawnego przewidzianego w art. 4 ust. 4 u.d.r.p.g., podlega zwrotowi bez wzywania do usunięcia braków⁴⁶. W tym miejscu warto dodać, że podstawą zwrotu pozwu jest art. 130 § 5 k.p.c., stosowany na mocy art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. odpowiednio.

Sporne w praktyce jest także, czy przymus adwokacko-radcowski dotyczy sytuacji, w której reprezentantem grupy jest rzecznik konsumentów. „Za objęciem rzecznika konsumentów wymaganiami określonymi w art. 4 ust. 4 RoszczGrupU przemawia przede wszystkim wykładnia językowa tego przepisu, który jest w omawianym zakresie jednoznaczny. Brak także jakichkolwiek argumentów uzasadniających sięgnięcie do innych rodzajów wykładni, zwłaszcza że objęcie osoby rzecznika konsumentów przymusem adwokacko-radcowskim ma, zważywszy na specyfikę postępowania grupowego, głębokie uzasadnienie. Należy zwrócić uwagę, że członkowie grupy – osoby bezpośrednio zainteresowane wynikiem sprawy – są w tym postępowaniu pozbawione w zasadzie wszystkich uprawnień tradycyjnie przyznawanych stronie procesu. Osoby te, przystępując do grupy, powierzają swe uprawnienia reprezentantowi i są związane skutkami jego działań. Jednocześnie ustawa nie upoważnia sądu do badania *ad casu*, czy występujący w sprawie reprezentant daje rękojmię należytej reprezentacji interesów grupy, ani do kontroli jego czynności w toku postępowania, pomijając podstawowe akty dyspozycyjne, tj. cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie

⁴⁴ M. Aślánowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019, komentarz do art. 18, Nb 44.

⁴⁵ *Ibidem*, Nb 41.

⁴⁶ Uchwała SN z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 28/11, Legalis.

roszczenia oraz zawarcie ugody (art. 19 ust. 2 RoszczGrupU). W tej sytuacji przymus adwokacko-radcowski po stronie powoda staje się podstawową gwarancją ochrony procesowych interesów członków grupy. Nie można przy tym pomijać uwag piśmiennictwa wskazujących, że użycie instytucji przymusu adwokacko-radcowskiego zmniejsza także ryzyko wytaczania powództw oczywiście nieuzasadnionych, co w postępowaniu grupowym ma szczególne znaczenie⁴⁷.

Zgodnie z art. 5 u.d.r.p.g. umowa regulująca wynagrodzenie pełnomocnika może określać wynagrodzenie w stosunku do kwoty zasądzonej na rzecz powoda, nie więcej niż 20% tej kwoty. Powołany przepis umożliwia zatem ustalenie wynagrodzenia pełnomocnika w stosunku do kwoty zasądzonej na rzecz powoda. Należy też zauważyć, że wskazany sposób ustalania wynagrodzenia stanowi odstępstwo od obowiązującego w prawie polskim zakazu zawierania umowy, na mocy której wysokość wynagrodzenia pełnomocnika należnego za prowadzenie sprawy jest określona proporcjonalnie do osiągniętego wyniku (tzw. *pactum de quota litis*)⁴⁸.

W polskim porządku prawnym ustawodawca wprowadził model przystąpienia do grupy opt-in. Model ten zakłada udział w postępowaniu przez przystąpienie, czyli wyraźne wyrażenie zgody na uczestnictwo w grupie oraz objęcie postępowaniem grupowym zgłoszonego roszczenia. Model ten zakłada także objęcie skutkami wyroku wydanego w postępowaniu grupowym wszystkich osób, które wchodzi w skład grupy (tzn. zostały objęte postanowieniem sądu co do składu grupy). Istotą modelu opt-in jest wniesienie pozwu wyłącznie w imieniu tych osób, które zgłoszą takie żądanie.

W literaturze wskazuje się na następujące wady tego modelu: trudności w zidentyfikowaniu członków grupy; konieczność ustalenia faktów w każdej sprawie; komunikowanie się z każdym skarżącym w ramach grupy, w przypadku niskiej wartości szkody; trudności ze zgrupowaniem grupy⁴⁹. Z kolei do zalet zalicza się to, że wybór modelu opt-in pozwala uniknąć ryzyka sprzyjania wygórowanym lub nieuzasadnionym roszczeniom⁵⁰. Pomimo wskazanych wyżej wad modelu opt-in, w mojej ocenie, należy uznać jego wybór przez ustawodawcę za trafny. Decyzja o dochodzeniu praw w konkretnym postępowaniu powinna być objęta świadomym wyborem uprawnionego. Z kolei model opt-out może prowadzić do sytuacji, w których postępowanie toczy się na rzecz osób, które nawet o nim nie wiedzą.

Grupa kształtuje się zatem poprzez złożenie oświadczenia o przystąpieniu do grupy. Oświadczenie to powinno zawierać oświadczenie o przystąpieniu do grupy, wyrażenie zgody co do osoby reprezentanta oraz na objęcie roszczeń postępowaniem grupowym (art. 6 ust. 2 u.d.r.p.g.). Ponadto w oświadczeniu o przystąpieniu do grupy uprawniony powinien określić swe żądanie oraz wskazać okoliczności uzasadniające żądanie, a także przynależność do grupy oraz przedstawić dowody (art. 12 u.d.r.p.g.). Oświadczenie o przystąpieniu do grupy nie jest pismem procesowym, w związku z tym

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 15.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 16.

⁵⁰ *Ibidem*.

forma jego złożenia jest dowolna; ustawodawca też jej nie uregulował, z uwagi jednak na to, że oświadczenia takie stanowią załącznik do pozwu, należy wyrazić pogląd, że powinny być złożone w formie pisemnej. Oświadczenie takie każdy z członków grupy może złożyć albo na etapie wnoszenia pozwu, albo później po ogłoszeniu o wszczęciu postępowania grupowego w terminie wskazanym w tym ogłoszeniu. Przystąpienie do grupy po upływie terminu wyznaczonego przez sąd jest niedopuszczalne. Ponadto na podstawie art. 13 ust. 2 u.d.r.p.g. osoba, która przed dniem wszczęcia postępowania grupowego wytoczyła przeciwko pozwanemu powództwo o roszczenie, które może być objęte postępowaniem grupowym, nie później niż do dnia zakończenia postępowania w pierwszej instancji może złożyć oświadczenie o przystąpieniu do grupy. W takim przypadku sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania.

Istotną kwestią jest to, że członkowie grupy powinni być zindywidualizowani, co jest niezbędne z uwagi na to, że w sentencji wyroku sąd wymienia wszystkich członków grupy lub podgrupy (art. 21 ust. 1 u.d.r.p.g.), wyrok prawomocny ma skutek wobec wszystkich członków grupy (art. 21 ust. 1 u.d.r.p.g.), w wyroku zasądzającym świadczenie pieniężne ustalana jest kwota, jaka przypada każdemu członkowi grupy lub podgrupy, ustalenie to sąd może również zamieścić na liście stanowiącej załącznik do wyroku (art. 21 ust. 2 i 2a u.d.r.p.g.).

Ciekawym rozwiązaniem, które koresponduje z tym dotyczącym powagi rzeczy osądzonej, jest to dotyczące powstania stanu sprawy w toku w odniesieniu do członków grupy, którzy nie są stroną w znaczeniu formalnym, a jedynie materialnym. Otóż skutek stanu sprawy w toku co do roszczenia objętego postępowaniem grupowym między członkiem grupy a pozwanym powstaje z chwilą przedstawienia sądowi oświadczenia o przystąpieniu do grupy (art. 13 ust. 1 u.d.r.p.g.). Z kolei stan sprawy w toku pomiędzy powodem a pozwanym powstaje na zasadach ogólnych, z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, co wynika z braku w ustawie o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym regulacji szczególnej, i odesłaniem w art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. do odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

W przypadku wytoczenia powództwa o roszczenie objęte postępowaniem grupowym przez osobę, która przystąpiła do grupy, a nie została objęta postanowieniem sądu co do składu grupy, w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się tego postanowienia, art. 10 ust. 3 u.d.r.p.g. stosuje się odpowiednio (art. 17 ust. 4 u.d.r.p.g.). Zgodnie zaś z art. 10 ust. 3 u.d.r.p.g. w przypadku wytoczenia przez członka grupy, w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu pozwu, powództwa o roszczenie, które było objęte powództwem w postępowaniu grupowym, w odniesieniu do tego roszczenia zostają zachowane skutki wytoczenia powództwa w postępowaniu grupowym.

9. Pozew i ogłoszenie o postępowaniu

Na podstawie art. 6 u.d.r.p.g. pozew powinien czynić zadość warunkom określonym w kodeksie postępowania cywilnego, a ponadto zawierać: wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym; wskazanie okoliczności, o których mowa w art. 1 ust. 1 u.d.r.p.g., a w przypadku roszczeń pieniężnych także dokonanie ujednoczenia wysokości roszczeń członków grupy lub podgrupy; w przypadku roszczeń pieniężnych określenie wysokości roszczenia każdego z członków grupy lub podgrup; oświadczenie powoda o tym, że działa on w charakterze reprezentanta grupy. Żądanie pozwu w sprawach o ustalenie odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g. powinno obejmować także wskazanie roszczeń pieniężnych, których dochodzeniu służyć ma żądany wyrok ustalający odpowiedzialność, przy czym nie jest konieczne wskazywanie wysokości tych roszczeń.

Do pozwu należy dołączyć oświadczenia członków grupy o przystąpieniu do grupy i wyrażeniu zgody co do osoby reprezentanta grupy oraz umowę reprezentanta grupy z pełnomocnikiem, określającą sposób wynagrodzenia pełnomocnika.

Po uprawomocnieniu się postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym sąd zarządzi ogłoszenie o wszczęciu postępowania grupowego. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania grupowego powinno zawierać: wymienienie sądu, przed którym toczy się postępowanie grupowe; oznaczenie stron postępowania oraz oznaczenie przedmiotu sprawy; informacje o możliwości przystąpienia do grupy przez osoby, których roszczenia mogą być objęte powództwem grupowym poprzez złożenie reprezentantowi grupy, w oznaczonym terminie, nie krótszym niż jeden, a nie dłuższym niż trzy miesiące od daty ogłoszenia, pisemnego oświadczenia o przystąpieniu do grupy; zasady wynagrodzenia pełnomocnika; wzmiankę o wiążącym skutku wyroku wobec członków grupy (art. 11 u.d.r.p.g.).

Publikacja ogłoszenia o wszczęciu postępowania grupowego następuje w sposób najbardziej odpowiedni dla danej sprawy, tak aby umożliwiała ono poinformowanie o postępowaniu wszystkich potencjalnie zainteresowanych przystąpieniem do grupy, w szczególności ogłoszenie może zostać zamieszczone na stronach Biuletynu Informacji Publicznej właściwego sądu, na stronach internetowych stron lub ich pełnomocników lub w prasie o zasięgu ogólnokrajowym albo lokalnym.

Zarządzenie ogłoszenia o wszczęciu postępowania grupowego można zaniechać wtedy, gdy z okoliczności sprawy wynika, że wszyscy członkowie grupy złożyli oświadczenia o przystąpieniu do grupy.

10. Przebieg postępowania – zagadnienia wybrane

Nowelizacja dokonana ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469; dalej: nowelizacja z 2019 r.) zastąpiła dotychczasową treść art. 7 u.d.r.p.g., na mocy której w każdym stanie

sprawy sąd mógł skierować strony do mediacji, przepisami dotyczącymi posiedzenia i pisma przygotowawczego. Zmiana ta nie oznacza jednak wykluczenia mediacji z postępowania grupowego, ponieważ możliwość stosowania mediacji wynika z art. 183⁸ § 1 k.p.c. w zw. z art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g.⁵¹ Po zmianie w postępowaniu grupowym może być przeprowadzone posiedzenie przygotowawcze, jest ono zatem fakultatywne. Posiedzenie takie może być przeprowadzone także przed wezwaniem pozwanego do wniesienia odpowiedzi na pozew. Postępowanie przygotowawcze jest przeprowadzane na podstawie art. 205¹–205¹² k.p.c. w zw. z art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. Faza postępowania przygotowawczego, którego elementem jest posiedzenie przygotowawcze, ma służyć zbieraniu materiału procesowego oraz sprawniejszej organizacji całego postępowania⁵². Wprowadzenie do postępowania cywilnego fazy postępowania przygotowawczego ma także na celu zakończenie sporu bez rozprawy, a jeżeli się to nie uda – przygotowanie sprawy do rozstrzygnięcia na pierwszym terminie rozprawy, co oczywiście w przypadku roszczeń rozpoznawanych w postępowaniu grupowym może okazać się niemożliwe. Powinno jednak sprzyjać poznaniu stanowiska strony powodowej i przynajmniej częściowej koncentracji materiału dowodowego⁵³.

Ponadto przewodniczący może zobowiązać stronę, aby w piśmie przygotowawczym podała twierdzenia i dowody istotne dla ustalenia dopuszczalności postępowania grupowego – pod rygorem utraty prawa do ich dalszego powoływania (art. 7 u.d.r.p.g.). Zarządzenie takie przewodniczący może wydać także przed rozstrzygnięciem o dopuszczalności postępowania grupowego. Natomiast zgodnie z treścią art. 205³ § 1 k.p.c. w brzmieniu nadanym przez nowelizację z 2019 r., w uzasadnionych przypadkach, w szczególności w sprawach zawiłych lub obrachunkowych, przewodniczący może zarządzić wymianę przez strony pism przygotowawczych, oznaczając porządek składania pism, terminy, w których pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione. Późniejsze wyznaczenie posiedzenia przygotowawczego nie powoduje otwarcia terminu do zgłaszania nowych twierdzeń i dowodów (art. 205³ § 3 k.p.c.). Stronę zastępowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej przewodniczący może zobowiązać do wskazania w piśmie przygotowawczym także podstaw prawnych jej żądań i wniosków, w miarę potrzeby ograniczając zakres tego wskazania (art. 205³ § 4 k.p.c.). Z kolei na podstawie art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. art. 205³ § 2 i 5 k.p.c. nie ma zastosowania, co oznacza, że w postępowaniu grupowym przewodniczący nie może zobowiązać strony, by w piśmie przygotowawczym podała wszystkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania pod rygorem ich pominięcia, chyba że strona uprawdopodobni, iż ich powołanie w piśmie przygotowawczym nie było możliwe albo

⁵¹ J. Gołaczyński, D. Szostek, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019, komentarz do art. 7, Nb 1. Na temat mediacji w postępowaniu grupowym przed nowelizacją zob. też O. Filipowski, *Mediacja w polskim postępowaniu grupowym*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2011, nr 1, s. 5 i nn.

⁵² Zob. uzasadnienie druku sejmowego nr 3137, Sejm RP VIII kadencji, s. 3.

⁵³ J. Gołaczyński, D. Szostek, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 7, Nb 1.

że potrzeba ich powołania wynika później (art. 205³ § 2 k.p.c.). Przewodniczący nie ma również możliwości zarządzenia zwrotu pisma przygotowawczego złożonego z uchybieniem terminowi albo bez zarządzenia (art. 205³ § 5 k.p.c.).

W postępowaniu grupowym, podobnie jak w międzynarodowym postępowaniu cywilnym, występuje kaucja na zabezpieczenie kosztów procesu. Z tym że w postępowaniu tym kaucja ma służyć jeszcze jednemu celowi, tj. zabezpieczeniu interesów pozwanego przed nieuzasadnionym wytaczaniem powództw grupowych⁵⁴. Na podstawie art. 8 u.d.r.p.g. na żądanie pozwanego sąd może postanowieniem zobowiązać powoda do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu, jeżeli pozwany uprawdopodobni, że powództwo jest bezzasadne oraz że brak kaucji uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania w razie oddalenia powództwa. Przesłanki orzeczenia kaucji są zatem dwie, zaś ciężar uprawdopodobnienia ich wystąpienia spoczywa na pozwanym. Wiele wątpliwości w mojej ocenie może wywołać przesłanka „uprawdopodobnienia bezzasadności roszczenia”, która jest trudna do spełnienia na tym etapie postępowania. Z tych względów należy postulować o jej usunięcie.

Pozwany może zgłosić żądanie zabezpieczenia kosztów najpóźniej przy pierwszej czynności procesowej. Pozwany nie ma prawa domagać się złożenia kaucji, jeżeli uznana przez niego część roszczenia wystarcza na zabezpieczenie kosztów. O żądaniu pozwanego sąd rozstrzyga po uprawomocnieniu się postanowienia w przedmiocie składu grupy. Sąd oznaczy termin złożenia kaucji, nie krótszy niż miesiąc, oraz jej wysokość, mając na względzie prawdopodobną sumę kosztów, które poniesie pozwany. Kaucję składa się w gotówce. Kaucja nie może być wyższa niż 20% wartości przedmiotu sporu. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że kaucja nie wystarcza na zabezpieczenie kosztów procesu, pozwany może żądać dodatkowego zabezpieczenia. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego przez sąd terminu do złożenia kaucji sąd zawiesza postępowanie, a w razie niewpłacenia kaucji w terminie dalszych 3 miesięcy sąd odrzuca pozew lub środek odwoławczy, orzekając o kosztach, jak w przypadku cofnięcia pozwu. Na postanowienie w przedmiocie kaucji przysługuje zażalenie do innego składu tego samego sądu. Regulacja ta została wprowadzona nowelizacją z 2019 r. Na postanowienie o zawieszeniu postępowania, o którym mowa w art. 8 ust. 5 u.d.r.p.g., zażalenie nie przysługuje. Sąd na wniosek pozwanego zarządzi zaspokojenie z kaucji przyznanych mu kosztów. Wniosek taki powinien być zgłoszony w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Jeżeli wniosku nie zgłoszono, sąd po upływie tego terminu zarządzi wydanie kaucji powodowi na jego żądanie. Sąd zarządzi wydanie powodowi kaucji natychmiast po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli pozwanemu kosztów nie przyznano (art. 9 u.d.r.p.g.).

W postępowaniu grupowym niedopuszczalna jest interwencja uboczna po stronie powoda (art. 14 u.d.r.p.g.).

⁵⁴ M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 16.

Po upływie terminu wyznaczonego w ogłoszeniu o wszczęciu postępowania grupowego, a jeżeli zaniechano tego ogłoszenia – po uprawomocnieniu się postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym przewodniczący wyznacza pozwanemu termin nie krótszy niż miesiąc do podniesienia zarzutów co do członkostwa określonych osób w grupie lub w podgrupach (art. 15 u.d.r.p.g.). Jest to termin sądowy i minimalny. Ustawa nie określa terminu maksymalnego. Zgodnie z poglądami doktryny należy zastanowić się nad tym, jakie przesłanki będą decydować o ustaleniu przez sąd lub przewodniczącego terminu na zgłoszenie zarzutów. Wydaje się, że sąd, ustalając długość terminu na zgłoszenie przez pozwanego zarzutów w przedmiocie członkostwa w grupie lub podgrupach, na pewno będzie kierował się liczebnością grupy. Przy małych grupach termin na wniesienie zarzutów będzie dużo krótszy w porównaniu z grupami o dużej liczebności. W sytuacji dużych grup pozwany musi dysponować dłuższym okresem niezbędnym do przeanalizowania przesłanek przynależności określonych osób do grupy. Wydaje się zatem, że sąd lub przewodniczący będzie podejmował decyzje w zakresie ustalenia terminu na podniesienie przez pozwanego zarzutów co do członkostwa określonych osób w grupie (podgrupie), kierując się składem grupy⁵⁵. Na tym tle może też powstać pytanie, czy ten sam pozwany może ponownie wystąpić o wyznaczenie mu terminu na złożenie zarzutów, jeżeli podstawy do ich wniesienia legły w dowodach przedstawionych przez powoda. W literaturze dopuszcza się taką możliwość, powołując się na art. 207 § 3 k.p.c. stosowany w zw. z art. 24 u.d.r.p.g.⁵⁶ Z poglądem tym trudno się jednak zgodzić, ponieważ art. 207 § 3 k.p.c. dotyczy wnoszenia pism przygotowawczych, które – jak stanowi ustawodawca w art. 127 k.p.c. w zw. z art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g., mają na celu przygotowanie rozprawy. Czym innym jest zaś przygotowanie rozprawy, a czym innym ustalenie składu grupy.

W sprawach o roszczenia pieniężne ciężar udowodnienia przynależności członka do grupy spoczywa na powodzie. W innych sprawach do ustalenia przynależności członka do grupy wystarcza uprawdopodobnienie. Powód może zobowiązać członka grupy do złożenia w wyznaczonym terminie dodatkowych dowodów i wyjaśnień (art. 16 u.d.r.p.g.). Brak jest przy tym wprost określonej sankcji za nieprzedstawienie dowodów przez członka grupy powodowi. Może też powstać pytanie, na jakie w istocie okoliczności powinny być to dowody. W literaturze wskazuje się, że jeżeli chodzi o skutki nieprzedstawienia dowodów, to mogą one polegać na odrzuceniu pozwu (zgodnie z art. 10 ust. 1 u.d.r.p.g. – w przypadku, gdy reprezentant grupy nie wykaże, iż postępowanie grupowe w sprawie jest dopuszczalne) bądź też na nieuwzględnieniu określonej osoby w składzie grupy (zgodnie z art. 17 ust. 1 u.d.r.p.g. – w przypadku, gdy reprezentant grupy nie wykaże istnienia podstaw do zaliczenia tej osoby do składu grupy), bądź też na oddaleniu powództwa (w przypadku, gdy reprezentant grupy nie wykaże zasadności roszczenia)⁵⁷. W mojej ocenie na tym etapie postępowania skutki te należy wiązać tylko z nieuwzględnieniem członkostwa danej osoby

⁵⁵ J. Gołaczyński, D. Szostek, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, Nb 7.

⁵⁶ M. Aslanowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 16, Nb 18.

⁵⁷ *Ibidem*, komentarz do art. 16, Nb 4.

w grupie. Na tym etapie postępowania sąd nie może już bowiem odrzucić pozwu. Na podstawie art. 10a u.d.r.p.g., po uprawomocnieniu się postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym, dopuszczalność prowadzenia postępowania grupowego nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania. Jeżeli zaś chodzi o skutek w postaci oddalenia powództwa, to sąd nie może merytorycznie rozpoznawać sprawy przed ustaleniem prawomocnym składu grupy. Za trafny natomiast należy uznać pogląd, zgodnie z którym członkostwo w grupie (rozumiane jako przynależność do grupy) uprawniony może uzyskać po spełnieniu wszystkich przesłanek koniecznych do uwzględnienia jego roszczenia w postępowaniu grupowym oraz po złożeniu prawidłowego oświadczenia o przystąpieniu do grupy (w wyniku czego uprawniony zostaje objęty postanowieniem co do składu grupy). Oznacza to, iż: roszczenie uprawnionego musi być roszczeniem jednego (tego samego) rodzaju, co roszczenia pozostałych członków grupy; roszczenie to musi być oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej oraz na tej samej podstawie prawnej, co roszczenia pozostałych członków grupy; roszczenie uprawnionego nie może wykraczać poza dopuszczalny zakres przedmiotowy ustawy oraz wysokość roszczenia uprawnionego musi być ujednolicona (zrównana) z wysokością roszczeń pozostałych członków grupy lub podgrupy⁵⁸.

Po upływie terminu do podniesienia zarzutów sąd wydaje postanowienie co do składu grupy. Postanowienie to jest zaskarżalne zażaleniem. Wniesienie zażalenia na postanowienie w przedmiocie składu grupy nie wstrzymuje merytorycznego rozpoznania sprawy. Niezwłocznie po wydaniu postanowienia w przedmiocie składu grupy sąd wyznacza rozprawę lub w inny sposób nadaje sprawie dalszy bieg. Po uprawomocnieniu się postanowienia co do składu grupy oświadczenie członka grupy o wystąpieniu z grupy jest bezskuteczne (art. 17 ust. 1–3 u.d.r.p.g.).

Ostatecznie zatem o składzie grupy, czyli także o przynależności określonej osoby do grupy, decyduje sąd. Członkostwo określonej osoby w grupie (podgrupie) jest bowiem potwierdzane przez sąd w formie postanowienia co do składu grupy (pod pojęciem grupy należy rozumieć również podgrupę). Ostateczny skład grupy w postępowaniu grupowym, niepodlegający dalszym modyfikacjom, zostaje określony w prawomocnym postanowieniu sądu o składzie grupy. Zanim jednak zostanie wydane takie postanowienie, skład grupy (lub poszczególnych podgrup) w postępowaniu grupowym może ulec zmianie⁵⁹.

Podniesienie przez pozwanego zarzutów co do członkostwa określonej osoby (osób) w grupie oznacza podważenie oświadczeń o przystąpieniu do grupy. Instytucja zarzutów co do składu grupy (podgrupy) w postępowaniu grupowym służy ochronie interesów pozwanego. Pozwany ma możliwość ustosunkowania się do składu grupy, korzystając z prawa do wniesienia zarzutów. Zarzuty stanowią w istocie środek obrony pozwanego, gdyż pozwalają mu wpłynąć na ostateczny skład grupy w postępowaniu

⁵⁸ *Ibidem*, komentarz do art. 16, Nb 2.

⁵⁹ J. Gołaczyński, D. Szostek, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 15, Nb 2 i 3.

grupowym. Skuteczne wniesienie zarzutów wpływa na ostateczny skład grupy zawarty w postanowieniu sądu⁶⁰.

Zgodnie z treścią art. 19 u.d.r.p.g. cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia oraz zawarcie ugody wymaga zgody więcej niż połowy członków grupy. Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia, jak też zawarcie ugody, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami albo zmierzają do obejścia prawa bądź rażąco naruszają interes członków grupy. W literaturze wskazuje się, że skoro ustawodawca nie określa formy wyrażenia zgody, to jest ona dowolna i może mieć charakter uprzedni lub następczy⁶¹. W mojej ocenie z poglądem tym nie można się w całości zgodzić. Zgoda na cofnięcie pozwu, zrzeczenie się roszczenia lub ograniczenie roszczenia oraz zawarcie ugody powinna być wyrażona przed złożeniem przez reprezentanta grupy sądowi oświadczenia w przedmiocie cofnięcia pozwu, zrzeczenia się roszczenia, ograniczenia roszczenia oraz zawarcia ugody lub po złożeniu takich oświadczeń sądowi, ale przed podjęciem przez sąd decyzji co do konsekwencji prawnych takiego oświadczenia, czyli przed wydaniem przez sąd stosownej treści orzeczenia, tj. w szczególności o umorzeniu postępowania. Brak zgody na dokonanie jednej z wymienionych czynności czyni ją niedopuszczalną. Jeżeli zaś chodzi o formę dokonania tej czynności, tj. wyrażenia zgody, to w mojej ocenie powinna być ona wyrażona w formie pisemnej, chyba że członek grupy jest obecny na rozprawie i składa ją ustnie do protokołu rozprawy. W tym miejscu warto jeszcze zasygnalizować, że w art. 19 u.d.r.p.g. ustawodawca mówi o cofnięciu pozwu i ograniczeniu roszczenia w sytuacji, gdy na gruncie kodeksu postępowania cywilnego nie odróżnia tych instytucji od siebie w kontekście wyrażenia zgody na dokonanie tej czynności. Ograniczenie roszczenia prowadzi bowiem w konsekwencji do cofnięcia pozwu w części i przy takiej redakcji art. 19 u.d.r.p.g. konieczne jest wyrażenie zgody na ograniczenie roszczenia i drugiej zgody na cofnięcie wskutek tego pozwu w części, co wydaje się zabiegiem niecelowym i w związku z tym należy postulować o stosowną zmianę tego przepisu poprzez usunięcie z niego ograniczenia roszczenia.

Członek grupy lub podgrupy może być przesłuchany w charakterze strony (art. 20 u.d.r.p.g.). Biorąc pod uwagę liczbę członków grupy (co najmniej 10), należy postulować o wprowadzenie do ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym stosownej regulacji prawnej uwzględniającej ten fakt i umożliwiającej sądowi odebranie od członków grupy zeznań na piśmie⁶².

Na podstawie art. 20a u.d.r.p.g. w sprawach, o których mowa w art. 1 ust. 2 u.d.r.p.g., w przypadku dochodzenia roszczeń pieniężnych przepis art. 322 k.p.c. stosuje się. W przypadku gdy sąd stosuje art. 322 k.p.c., przed wydaniem wyroku wysłuchuje stanowisk stron co do wysokości kwot zasądzanych na rzecz członków grupy lub podgrupy. Sąd może wysłuchać stanowisk stron na posiedzeniu niejawnym. Sąd,

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ M. Aslanowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 19, Nb 7 i 8.

⁶² Tak też K. Woronowicz, *Zbiorowe dochodzenie...*, s. 12.

uwzględniając powództwo, jest związany zgodnym wnioskiem stron w zakresie wysokości kwoty przypadającej członkom grupy lub podgrupy. Zgodny wniosek stron powinien mieścić się jednak w granicach żądania pozwu, gdyż także w postępowaniu grupowym obowiązuje art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 24 ust.1. u.d.r.p.g.

Ponadto w zależności od tego, czy żądanie powoda zmierza do zasądzenia świadczenia, czy do ustalenia odpowiedzialności pozwanego za pewne zdarzenie lub zdarzenia, zakres ustaleń czynionych przez sąd w postępowaniu grupowym może być różny. W przypadku bowiem żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego na mocy art. 2 ust. 4 u.d.r.p.g. sąd powinien ustalić okoliczności wspólne członkom grupy, stanowiące przesłanki dochodzonych przez nich roszczeń. Sąd nie bada natomiast okoliczności indywidualnych dotyczących roszczeń poszczególnych członków grupy. W wypadku zaś żądania zasądzenia świadczenia pieniężnego lub niepieniężnego sąd bada także okoliczności indywidualne dotyczące roszczeń przysługujących poszczególnym członkom grupy. W literaturze⁶³ postawiono też zasadne pytanie, jak daleko może sięgać kompetencja sądu w postępowaniu grupowym do pozostawienia określonych kwestii do rozstrzygnięcia w postępowaniach indywidualnych. Implikuje to dalsze pytanie, czy żądanie pozwu w rozważanej sytuacji musi każdorazowo kierować się na ustalenie odpowiedzialności pozwanego „w pełnym wymiarze”, a sąd – uznawszy to za celowe w kontekście założeń postępowania grupowego – może z własnej inicjatywy poprzestać na przesądzeniu określonych zagadnień, względnie ustaleniu odpowiedzialności z zastrzeżeniem, np. powstania i wielkości szkody, czy też powód jest władny samodzielnie ukierunkować w ten sposób powództwo. Paweł Grzegorzcyk w odpowiedzi na to pytanie trafnie zauważył, że dokonywania cząstkowych pozytywnych ustaleń w sferze odpowiedzialności na podstawie art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g nie należałoby jednak, jak się wydaje, *a priori* wykluczać, jeżeli takie rozstrzygnięcie jest możliwe i dawałoby szanse na zapobiegnięcie przyszłym sporom, względnie ułatwiałoby i przyspieszałoby ich zakończenie⁶⁴. Wydaje się, że w interesie stron postępowania grupowego jest to, aby sąd w granicach żądania powoda i biorąc pod uwagę zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, a także treść art. 2 ust. 4 u.d.r.p.g., miał możliwość na jego podstawie poczynienia także takich ustaleń, które mogą mieć znaczenie w postępowaniach indywidualnych.

11. Wyrok w postępowaniu grupowym. Prawomocność

Jeżeli chodzi o kwestię wyroku wydanego w postępowaniu grupowym, to została ona uregulowana w art. 21 u.d.r.p.g. Stosownie do treści art. 21 u.d.r.p.g. w sentencji wyroku należy wymienić wszystkich członków grupy lub podgrupy. W wyroku zasądzającym

⁶³ P. Grzegorzcyk, *Dopuszczalność postępowania i przedmiot ustaleń sądu w sprawie o ustalenie odpowiedzialności pozwanego w postępowaniu grupowym*, „Monitor Prawniczy” 2015, nr 23, s. 1267.

⁶⁴ *Ibidem*.

świadczenie pieniężne należy ustalić, jaka kwota przypada każdemu członkowi grupy lub podgrupy.

W postępowaniu grupowym może być wydany wyrok zasądający świadczenie lub wyrok ustalający odpowiedzialność pozwanego za określone zdarzenie lub zdarzenia.

W sentencji każdego wyroku (uwzględniającego lub oddalającego powództwo) powinny się znaleźć te elementy, na które wskazuje ustawodawca w art. 325 k.p.c. w zw. z art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. Ponadto w sentencji wyroku zasądającego powództwo należy ustalić, jaka kwota przypada każdemu członkowi grupy lub podgrupy, o ile sąd uwzględnił żądania wszystkich członków grupy. Sąd może bowiem żądania jednych członków grupy uwzględnić, innych zaś oddalić. Od momentu nowelizacji z 2019 r. wszyscy członkowie grupy lub podgrupy mogą także zostać wymienieni, wraz z ustaleniem kwot przypadających każdemu z nich, na liście stanowiącej załącznik do wyroku. W takim przypadku w wyroku należy powołać tę listę, a sama lista nie podlega odczytaniu. Zmiana ta jest oceniana pozytywnie⁶⁵.

Poprawne odczytanie przepisów art. 22 i 23 u.d.r.p.g., w połączeniu z normą art. 4 ust. 1 przedmiotowej ustawy, zdaje się wskazywać, że w sentencji wyroku zasądającego należność podmiotem, na rzecz którego zasądza się sumę łączną wierzytelności członków grupy, jest reprezentant grupy, zaś obowiązkiem sądu jest jednocześnie (art. 21 ust. 2 u.d.r.p.g.) wymienienie w samej sentencji wyroku (art. 21 ust. 1 u.d.r.p.g.) wszystkich członków grupy lub podgrupy wraz z ustaleniem kwot przypadających każdemu z nich⁶⁶.

Przechodząc do wyroku ustalającego odpowiedzialność pozwanego, na wstępie należy zauważyć, że wydanie tego wyroku jest celowe w takich sprawach, w których istnieje duża grupa osób i ustalenie wysokości wszystkich roszczeń zgłoszonych w pozwie grupowym będzie wymagało długotrwałego postępowania dowodowego⁶⁷. Wydanie takiego wyroku w postępowaniu grupowym jest możliwe na podstawie art. 2 ust. 4 u.d.r.p.g. W wyroku tym zostaje ustalona, w wypadku uwzględnienia powództwa, odpowiedzialność pozwanego za dane zdarzenie lub zdarzenia. Wyrok taki kończy postępowanie grupowe, a zatem nie jest on wyrokiem wstępnym w rozumieniu art. 318 k.p.c. i stanowi prejudykat w postępowaniu o zasądzenie świadczenia wynikającego z ustalonego stosunku prawnego, z tym zastrzeżeniem, że osoby wytaczające powództwo o zasądzenie przynależały do grupy (posiadały status członków grupy). Wyrok ustalający odpowiedzialność pozwanego nie stanowi prejudykatu w postępowaniach wszczętych przez osoby poszkodowane tym samym zdarzeniem, ale niebędące członkami grupy; w stosunku do tych osób wyrok ten nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej⁶⁸. W postępowaniu grupowym wszczętym na podstawie żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego nie stosuje się art. 189 k.p.c., czyli powód

⁶⁵ Tak J. Gołaczyński, D. Szostek, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 21, Nb 2; M. Aslanowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 21, Nb 7.

⁶⁶ Wyrok SA w Lublinie z dnia 19 czerwca 2020 r., I ACa 291/20, Legalis.

⁶⁷ M. Sieradzka, *Postępowanie grupowe...*, s. 17.

⁶⁸ Zob. też M. Aslanowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 21, Nb 18.

nie ma potrzeby wykazania interesu prawnego w wytoczeniu tego powództwa⁶⁹. W art. 2 ust. 3 u.d.r.p.g. ustawodawca stwierdził, że w sprawach o roszczenia pieniężne powództwo można ograniczyć do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego za pewne zdarzenie lub zdarzenia. W takim przypadku powód nie jest obowiązany wykazać interesu prawnego w ustaleniu. Jednak z punktu widzenia rodzajów powództwa w tym wypadku mamy do czynienia również z powództwem o ustalenie, z tym że opartym na wskazanej wyżej podstawie prawnej.

Jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny w Poznaniu, przepis art. 2 ust. 4 czy art. 21 ust. 1 u.d.r.p.g. nie wymaga wskazania w orzeczeniu ustalającym odpowiedzialność pozwanego za określone zdarzenie lub zdarzenia przepisu prawa stanowiącego podstawę roszczenia powodów w indywidualnych postępowaniach⁷⁰.

„Powództwo ograniczone do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego w sprawie o roszczenia pieniężne w postępowaniu grupowym jest instytucją na tyle autonomiczną, że jej kształt może i powinien przynajmniej w niektórych punktach odrywać się od tradycyjnych konstrukcji funkcjonujących w KPC. Dotyczy to zwłaszcza rygorystycznego założenia przyjmowanego na tle wyroku wstępnego, że wyrok ten musi twierdząco przesądzać o wszystkich elementach składających się na zasadę roszczenia, w tym – w przypadku roszczeń odszkodowawczych – o powstaniu szkody. Zaaprobowanie takiego założenia na tle art. 2 ust. 3 RoszczGrupU istotnie ograniczyłoby funkcjonalność postępowania grupowego w tym aspekcie, który z perspektywy dotychczasowych doświadczeń daje największe szanse na efektywne działanie tej instytucji. Poza sporem być powinno, że przypadki, w których w ramach obecnego zakresu przedmiotowego ustawy (art. 1 ust. 2 RoszczGrupU) okaże się możliwe ujednoczenie roszczeń pieniężnych i wytoczenie powództwa o świadczenie, należeć będą do rzadkich. Przepis art. 2 ust. 3 RoszczGrupU ma zapewniać w takiej sytuacji realną alternatywę, pozwalającą na skorzystanie z postępowania grupowego. Pogląd, że ustalenie odpowiedzialności w rozumieniu art. 2 ust. 3 RoszczGrupU musi oznaczać ustalenie obowiązku spełnienia świadczenia wobec każdego z członków grupy, chociażby w minimalnej wysokości, wykluczyłby dopuszczalność postępowania grupowego wszędzie tam, gdzie ocena czy szkoda wystąpiła, wymaga badania indywidualnych okoliczności faktycznych. W sprawach opartych na deliktowych podstawach odpowiedzialności sytuacja taka jest regułą, jeżeli zważyć, że w łańcuchu zdarzeń uzasadniających odpowiedzialność sprawcy wobec grupy osób fakty przesądzające o powstaniu szkody u konkretnego poszkodowanego mają zazwyczaj ściśle indywidualny charakter (np. znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, obniżenie wartości nieruchomości, inny uszczerbek na mieniu). W konsekwencji zasadne jest elastyczne podejście do tego, co może stać się przedmiotem wyroku ustalającego wydawanego na podstawie art. 2 ust. 3 RoszczGrupU. Rozgraniczenie między materiałem procesowym będącym przedmiotem osądu w postępowaniu grupowym oraz w następującym po nim postępowaniu indywidualnym o zasądzenie świadczenia pieniężnego powinno

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 12 grudnia 2017 r., I ACa 632/17, Legalis.

być uwarunkowane względami pragmatycznymi, pozwalającymi na ograniczenie ustaleń w postępowaniu grupowym do kwestii, które w sferze odpowiedzialności pozwanej są rzeczywiście wspólne członkom grupy i których ocena w postępowaniu grupowym nie koliduje z jego istotą. Idąc tym tropem, należy uznać, że jest dopuszczalne uwzględnienie powództwa z art. 2 ust. 3 RoszczGrupU w sprawie o roszczenia pieniężne wynikające z deliktu bez konieczności przesądzenia, że u każdego z członków grupy doszło do powstania szkody, jeżeli okoliczności dotyczące szkody są na tyle zróżnicowane, że ich ocena w postępowaniu grupowym byłaby niecelowa. Za zupełnie wystarczające należy uznać prawdopodobieństwo, że szkoda taka w istocie wystąpiła. Nie ma przy tym przeszkód, aby sąd w postępowaniu grupowym przesądził stanowczo, że u każdego z członków grupy doszło do powstania szkody, jeżeli w ramach postępowania grupowego jest to możliwe i celowe. Sąd może jednak tego zaniechać z tym skutkiem, że badanie, czy i jaka szkoda została wyrządzona poszczególnym członkom grupy, następować będzie w postępowaniach indywidualnych, jeżeli zostaną one wszczęte. Oznacza to także, co wymaga podkreślenia, że sąd orzekający w postępowaniu z powództwa członka grupy, mimo związania prejudykatem uzyskanym na podstawie art. 2 ust. 3 RoszczGrupU (art. 365 KPC w zw. z art. 21 ust. 3 i art. 24 ust. 1 RoszczGrupU), może oddalić powództwo, jeżeli ostatecznie okaże się, że zdatna do naprawienia szkoda nie wystąpiła⁷¹.

Zdaniem niektórych autorów⁷², przed wydaniem wyroku w postępowaniu grupowym sąd zmuszony jest ponownie ocenić kwestie wstępne, podlegające badaniu na wcześniejszych etapach postępowania grupowego, a decydujące o dopuszczalności oraz kształcie rozstrzygnięcia. Oznacza to, iż ponownemu badaniu podlegać miałyby wszystkie przesłanki dopuszczalności postępowania grupowego (liczebność grupy, jednorodność roszczeń i tożsamość podstawy faktycznej, kwalifikacja prawna roszczeń), jak również kwestia składu grupy. Dopiero po rozstrzygnięciu wskazanych wyżej kwestii i przesądzeniu, że postępowanie grupowe jest dopuszczalne, a skład grupy został ustalony prawidłowo, sąd miałby móc przystąpić do rozstrzygnięcia sprawy co do meritum. Ze stanowiskiem powyższym zgodzić się można jedynie częściowo. Warto w tym miejscu przytoczyć argumenty Marcina Aślanowicza, według którego niewątpliwie przed wydaniem wyroku w sprawie sąd powinien zweryfikować i potwierdzić, czy swoją aktualność zachowuje ocena kwestii wstępnych, dokonana na wcześniejszych etapach postępowania grupowego. Nie jest to jednak równoznaczne z koniecznością faktycznego powtórzenia (ponownego badania) kwestii rozstrzygniętych już we wcześniejszych fazach postępowania, w tym w szczególności ponownego badania kwestii dopuszczalności postępowania grupowego (mając na uwadze, że zagadnienie to zostało wcześniej rozstrzygnięte przed wydaniem postanowienia, zgodnie z art. 10 ust. 1 u.d.r.p.g.), oraz ponownego ustalenia składu grupy (mając na uwadze, że skład grupy został już ustalony przed wydaniem postanowienia, zgodnie z art. 17 ust. 1 u.d.r.p.g.). Jeżeliby jednak w międzyczasie (tj. pomiędzy datą wydania

⁷¹ Wyrok SN z dnia 31 stycznia 2019 r., V CSK 596/17, Legalis.

⁷² T. Jaworski, P. Radziński, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, s. 396–397, Nb 1–4.

wskazanych postanowień a datą wydania wyroku), w wyniku przeprowadzonego postępowania dowodowego, zmianie uległa ocena okoliczności istotnych dla stwierdzenia jednorodności roszczeń, tożsamości podstawy faktycznej lub kwalifikacji prawnej roszczeń bądź też zmianie uległ skład grupy (w wyniku przystąpienia do grupy nowych członków grupy, zgodnie z art. 13 ust. 2 u.d.r.p.g.), to niewątpliwie sąd powinien wziąć każdą z tych okoliczności pod uwagę przy wydawaniu wyroku. Nie można w konsekwencji wykluczyć sytuacji, w której sąd wyda wyrok oddalający powództwo ze względu na zmianę okoliczności, które zostały już (wstępnie) pozytywnie przesądzone na wcześniejszych etapach prowadzonego postępowania⁷³.

W wydanym w postępowaniu grupowym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji sąd rozstrzyga o kosztach procesu (art. 108 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w zw. z art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g.). Do kosztów postępowania należy zaliczyć także koszty ogłoszenia o wszczęciu postępowania grupowego, zarządzanego przez sąd zgodnie z art. 11 u.d.r.p.g. Pewne wątpliwości budzi w piśmiennictwie to, czy sąd związany jest wysokością kosztów zastępstwa procesowego wynikającego z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.). W opinii Pawła Pietkiewicza⁷⁴ sąd może zasądzić na rzecz pozwanego rozsądne koszty zastępstwa procesowego faktycznie poniesione przez stronę pozwaną w trakcie postępowania grupowego. Taka wykładnia art. 21 u.d.r.p.g. nie wydaje się jednak uprawniona: ani ten przepis, ani żadne inne postanowienie ustawy nie wprowadza bowiem unormowania szczególnego wobec mającej zastosowanie w postępowaniu grupowym regulacji wskazanych rozporządzeń.

Prawomocny wyrok w postępowaniu grupowym nie wywiera skutków wobec osób niebędących członkami grupy. Osoby takie mogą się jednak powoływać na taki wyrok (zarówno w przypadku, gdy jest to wyrok zasądający, jak i wyrok ustalający) w postępowaniach indywidualnych przeciwko pozwanemu. Mając na uwadze wysoki stopień podobieństwa (bądź wręcz identyczność) stanów faktycznych w takich sprawach, sąd orzekający w sprawie indywidualnej osoby, niebędącej członkiem grupy powinien wziąć takie rozstrzygnięcie pod uwagę (choć nie jest oczywiście nim związany). Należy także pamiętać, iż wszczęcie postępowania grupowego nie wyłącza możliwości dochodzenia swoich roszczeń przez osoby, które nie przystąpiły do grupy lub z niej wystąpiły (por. art. 1 ust. 3 u.d.r.p.g.). Wydanie wyroku w postępowaniu grupowym tym bardziej nie ogranicza więc takich osób w dochodzeniu roszczeń wobec pozwanego⁷⁵.

Przepis art. 21 ust. 3 u.d.r.p.g. wskazuje, że wyrok prawomocny ma skutek wobec wszystkich członków grupy. Tym samym powaga rzeczy osądzonej w postępowaniu grupowym obejmuje nie tylko powoda oraz pozwanego, ale wszystkich członków

⁷³ M. Asłanowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 21, Nb 2 i 3.

⁷⁴ P. Pietkiewicz [w:] M. Rejda, P. Pietkiewicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, Warszawa 2011, s. 255, Nb 6.

⁷⁵ M. Asłanowicz, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń...*, komentarz do art. 21, Nb 28–31.

grupy. Oznacza to, iż żaden z członków grupy nie może wystąpić ze swoimi roszczeniami wobec pozwanego (dochodzonymi w zakończonym postępowaniu grupowym) w innym postępowaniu – prowadziłyby to bowiem do odrzucenia pozwu. W stosunku do innych podmiotów nieobjętych postępowaniem grupowym wyrok formalnie nie ma znaczenia prawnego ani w płaszczyźnie procesowej, ani pod względem materialnoprawnym⁷⁶. Wydanie tego wyroku może być traktowane jako fakt, zaś sam wyrok jako szczególnego rodzaju dowód.

Po uzyskaniu przez reprezentanta grupy wyroku uwzględniającego w całości powództwo o świadczenie pieniężne członek grupy nie może zatem skutecznie domagać się zasądzenia na swoją rzecz w indywidualnym procesie dalszej części świadczenia wynikającej ze stanu faktycznego poddanego uprzednio pod osąd. Według P. Grzegorzycyka przymus standaryzacji roszczeń stanowi zatem konsekwencję strukturalnych ograniczeń postępowania grupowego. Ustawodawca świadomie zgadza się z jego rezultatem, wychodząc z założenia, że postępowanie grupowe jest fakultatywną ścieżką dochodzenia roszczeń dla osób, które się na nią decydują, a redukcja dochodzonego roszczenia jest równoważona walorami tego postępowania, pozwalającego uzyskać świadczenie bez potrzeby samodzielnego prowadzenia procesu. Rozwiązania problemu dalszych roszczeń można teoretycznie poszukiwać zarówno na płaszczyźnie prawa materialnego, co prowadziłyby do wniosku, że powództwo o nie podlega oddaleniu, jak i prawa procesowego, ze skutkiem określonym w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Za bardziej operatywną należy uznać drugą koncepcję, której istotę można sprowadzić do określenia w sposób szczególny zakresu przedmiotowego prawomocności wyroku wydawanego w postępowaniu grupowym. Zasadne wydaje się założenie, że skutek wyroku, o którym mowa w art. 21 ust. 3 u.d.r.p.g., sięga dalej aniżeli rozstrzygnięcie o skwantyfikowanym żądaniu i dotyczy całości roszczenia wynikającego dla członków grupy z konkretnego tytułu (stanu rzeczy). Zasada ta nie została wyrażona w ustawie wprost, niemniej jednak przy wsparciu silnymi argumentami celowościowymi da się ją wyprowadzić z całokształtu jej przepisów, w szczególności z art. 1 ust. 3 u.d.r.p.g., który *a contrario* wyklucza indywidualne dochodzenie roszczeń przez osoby, które przystąpiły do grupy i z niej skutecznie nie wystąpiły. Dla dalszych roszczeń nie ma wówczas miejsca, a wytoczone powództwo natrafia na zarzut powagi rzeczy osądzonej (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnieniem dla takiego ujęcia przedmiotowych granic prawomocności wyroku nie jest próba wykładni żądania powództwa⁷⁷.

⁷⁶ Ł. Błaszczak, *Powództwo oczywiście bezzasadne (art. 191¹ k.p.c.)*, Warszawa 2021, s. 388.

⁷⁷ P. Grzegorzyczyk, *Czy członek grupy w postępowaniu grupowym może, po uzyskaniu przez powoda wyroku uwzględniającego w całości powództwo o świadczenie pieniężne, wystąpić z indywidualnym powództwem o dalszą część świadczenia należną na podstawie tego samego stanu faktycznego?*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 1, s. 104 i nn.

12. Wnioski

Postępowanie grupowe jest pozakodeksowym postępowaniem cywilnym, ma ono charakter postępowania odrębnego i fakultatywnego. Postępowanie to jest alternatywą dla innych postępowań rozpoznawczych prowadzonych w sprawach cywilnych uregulowanych w kodeksie postępowania cywilnego. Pomimo nowelizacji przepisy ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym nadal wymagają dalszych zmian, zasygnalizowanych wyżej, zmierzających w kierunku usprawnienia tego postępowania i zwiększenia jego praktycznego zastosowania. Przepisy te nadal jednak powinny być zamieszczone poza kodeksem postępowania cywilnego. Wszelkie zaś wątpliwości wynikające z odpowiedniego stosowania do postępowania grupowego przepisów kodeksu postępowania cywilnego powinny być wykładane z uwzględnieniem tego, że postępowanie grupowe jest rodzajem postępowania cywilnego, zaś jego prowadzenie powinno się wiązać z poszanowaniem zasad obowiązujących na gruncie kodeksu postępowania cywilnego.

Literatura

- Antonów K., *Czy członek OFE jest konsumentem? Uwagi na tle pozwu zbiorowego w tzw. sprawie OFE*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2015, nr 12.
- Aślanowicz M., *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Aślanowicz M., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Błaszczak Ł., *Powództwo oczywiście bezzasadne (art. 191¹ k.p.c.)*, Warszawa 2021.
- Filipowski O., *Mediacja w polskim postępowaniu grupowym*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2011, nr 1.
- Glicz M., *Postępowanie grupowe jako instrument dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na rynku kapitałowym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, t. 26.
- Gołaczyński J., Szostek D., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Grzegorzczak P., *Czy członek grupy w postępowaniu grupowym może, po uzyskaniu przez powoda wyroku uwzględniającego w całości powództwo o świadczenie pieniężne, wystąpić z indywidualnym powództwem o dalszą część świadczenia należną na podstawie tego samego stanu faktycznego?*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 1.
- Grzegorzczak P., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka*, Warszawa 2011.
- Grzegorzczak P., *W kwestii związania sądu rozpoznającego apelację prawomocnym postanowieniem o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 2.
- Grzybowski S. [w:] *System prawa cywilnego*, t. 1: Część ogólna, red. idem, Wrocław 1985.
- Jaworski A., *Dopuszczalność postępowania grupowego – uwagi porównawcze*, „Przeгляд Sądowy” 2009, nr 11–12.
- Jaworski T., Radzimierski P., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2010.

- Kotowicz B., Słaby M., *Rozszerzenie zakresu przedmiotowego ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2017, nr 7.
- Kuberska W., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym – pierwsze doświadczenia praktyczne*, „Przegląd Sądowy” 2012, nr 7–8.
- Kulski R., *Powództwo grupowe w świetle amerykańskiego federalnego prawa procesowego cywilnego* [w:] *Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych*, red. H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2009.
- Kulski R., *Teoretyczne koncepcje postępowania grupowego*, „Polski Proces Cywilny” 2011, nr 1.
- Laskowska-Hulisz A., *Zakres orzekania sądu pierwszej instancji w procesie cywilnym*, Warszawa 2018.
- Marszałkowska-Krześ E., Kępiński M., *Opinia o projekcie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym z 2.02.2009 r.*, RL-0303-2/09, www.radalegislacyjna.gov.pl/mobil/strona.php?id=433.
- Miśkiewicz A., *Pozwy grupowe*, „Służba Pracownicza” 2012, nr 6.
- Orecki M., *Przesłanki dopuszczalności postępowania grupowego w polskim procesie cywilnym. Uwagi na tle postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28.1.2015 r. (I CSK 533/14) oraz wybranego orzecznictwa sądów powszechnych*, „Przegląd Sądowy” 2016, nr 4.
- Ostaszewski W., *Postępowanie grupowe a prawo pracy*, „Praca i Zabezpieczenia Społeczne” 2011, nr 2.
- Pietkiewicz P., Rejda M., *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, Warszawa 2011.
- Radwański Z., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1997.
- Rapała D., Sieradzka M., *Nowe zasady ujednoczenia wysokości roszczeń w postępowaniu grupowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2017, nr 7.
- Rejda M., *Interes zbiorowy jako przedmiot ochrony prawnej w postępowaniu grupowym* [w:] *Symbolae Andreae Marciniak dedicate. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Marciniakowi*, red. J. Jagieła, R. Kulski, Warszawa 2022.
- Rejda M., *Jednorodzajowe roszczenia w postępowaniu grupowym*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2010, nr 8.
- Romańska M., *Blaski, cienie i mity pozwów zbiorowych* [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 1, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011.
- Siedlecki W., *Przedmiot postępowania cywilnego* [w:] *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, red. J. Jodłowski, Wrocław–Warszawa–Kraków 1974.
- Sieradzka M., *Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Sieradzka M., *Postępowanie grupowe – kolejny krok w kierunku wzmocnienia ochrony interesu wielu podmiotów w jednym postępowaniu*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 4.
- Weitz K., *Związanie sądu granicami żądania w procesie cywilnym* [w:] *Aurea praxis. Aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 1, red. J. Gudowski, K. Weitz, Warszawa 2011.
- Woronowicz K., *Zbiorowe dochodzenie roszczeń przez klientów instytucji finansowych – stan obecny, doświadczenia i potrzebne zmiany*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na Rynku Usług Finansowych” 2019, nr 2(32).

Streszczenie

Agnieszka Laskowska-Hulisz

Postępowanie grupowe jako przykład pozakodeksowego sądowego postępowania cywilnego

Artykuł poświęcony jest wybranym zagadnieniom dotyczącym postępowania grupowego jako pozakodeksowego postępowania cywilnego. Omówiono w nim m.in. takie kwestie, jak istota i charakter prawny postępowania grupowego, zakres podmiotowy i przedmiotowy zastosowania ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, przebieg tego postępowania i jego wszczęcie, reprezentant grupy oraz wyrok wydany w tym postępowaniu. W opracowaniu przeanalizowano nie tylko wybrane przepisy ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, ale także przepisy kodeksu postępowania cywilnego, które mają zastosowanie w postępowaniu grupowym. Przedstawiono także wątpliwości, jakie wyłaniają się na tle stosowania przepisów prawa regulujących postępowanie grupowe, oraz podjęto próbę ich rozstrzygnięcia.

Słowa kluczowe: postępowanie grupowe; ujednoczenie roszczeń; przedstawiciel grupy; dochodzenie roszczeń.

Summary

Agnieszka Laskowska-Hulisz

Group Proceedings as an Example of Non-code Judicial Civil Proceedings

The article is devoted to selected issues concerning group proceedings as non-code civil proceedings. It discusses, inter alia, such issues as the essence and legal nature of group proceedings, the subjective and objective scope of the application of the Act on pursuing claims in group proceedings, the course of these proceedings and their initiation, the representative of the group and the judgment issued in these proceedings. The article analyses selected provisions of the Act on the pursuit of claims in group proceedings, as well as the provisions of the Code of Civil Procedure that apply to group proceedings. The article also presents the doubts that arise from the application of the provisions of the law regulating group proceedings, and attempts to resolve them.

Keywords: group proceedings; unification of claims; representative of the group; pursuing claims.